

Neriman Ersoy Hacısalihoğlu, *Balkanlarda Asimilasyon ve Sürgün: Bulgaristan'da Türklere Yönelik Etnik Temizlik Politikaları ve Türkiye'ye Göçler*, İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2026, 211 s.

H. Vildan KABASAKAL*

Neriman Ersoy Hacısalihoğlu'nun kaleme aldığı *Balkanlarda Asimilasyon ve Sürgün: Bulgaristan'da Türklere Yönelik Etnik Temizlik Politikaları ve Türkiye'ye Göçler* adlı kapsamlı çalışması, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan başlayarak 1989 zorunlu göçüne kadar uzanan bir asırlık süreci mercek altına almaktadır. Yazarın temel iddiası, Bulgaristan'daki Türk ve Müslüman varlığının tasfiyesinin münferit olaylardan ibaret olmadığı; modern Bulgar ulus-devlet inşasının ayrılmaz ve sistematik bir parçasını oluşturduğudur. Eser, Balkan coğrafyasındaki Türk varlığının tasfiyesine yönelik girişimleri uluslararası siyaset ve ulus-devlet inşası bağlamında analiz etmektedir. Ayrıca, göç süreçlerini basit birer nüfus hareketi olarak değil, bilinçli bir etnik temizlik ve asimilasyon stratejisinin sonucu olarak değerlendirmektedir.

Yazar, kitabın ilk bölümlerinde “93 Harbi” olarak da bilinen Osmanlı-Rus Savaşı'nın yarattığı ağır insani ve siyasi sonuçlara odaklanmaktadır. Rus-Bulgar birliklerinin gerçekleştirdiği etnik kıyımların, yeni kurulan Bulgar devletinin demografik yapısını şekillendirmede nasıl bir araç olarak kullanıldığını çeşitli tarihsel örneklerle ortaya koymaktadır. Yazara göre savaş sonrasında kurulan Bulgaristan'da Türk ve Müslüman topluluklar, yalnızca birer azınlık değil, sistematik biçimde dışlanan ve istenmeyen kitleler olarak konumlandırılmıştır.

Kitap, Balkan coğrafyasındaki Türk varlığına yönelik saldırıları kronolojik bir bütünlük içerisinde ele alması bakımından literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Yazarın temel argümanı, Bulgaristan'daki azınlık politikalarının yalnızca iç siyasi dinamiklerle değil, Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Türkiye'si ile olan ilişkiler ile küresel siyasi konjonktürle de doğrudan

* Bağımsız araştırmacı, vildan.2150@gmail.com, ORCID: 0009-0005-4353-9174.

How to cite this article/Atıf için: Kabasakal, H. V. (2026). Neriman Ersoy Hacısalihoğlu, *Balkanlarda Asimilasyon ve Sürgün: Bulgaristan'da Türklere Yönelik Etnik Temizlik Politikaları ve Türkiye'ye Göçler*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 211 s. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 14(Özel Sayı), e148-150. DOI: 10.14782/marmarasbd.1998961.

bağlantılı olduğudur. Özellikle 93 Harbi'nin yarattığı “facia” tablosu üzerinden, etnik kıyımların yeni devletin demografik temelini oluşturmada bir araç olarak kullanıldığını ileri sürmektedir.

Çalışmada, azınlık politikalarının dönemlere göre gösterdiği dönüşüm titizlikle takip edilmektedir. Yazar, Balkan Savaşları (1912-13) döneminde Müslümanları hedef alan katliamları ve özellikle Rodoplar'da Pomaklara uygulanan zorunlu Hristiyanlaştırma politikalarını “etnik temizlik” perspektifiyle değerlendirerek analizine başlamaktadır. Ardından, 1923-39 yıllarını kapsayan savaşlar arası döneme odaklanarak 1927 yılındaki milliyetçi saldırıları ve 1934 askerî darbesinin ardından ağırlaşan şiddet politikalarının Türk toplumunun sosyal ve siyasal yapısı üzerindeki etkilerini ayrıntılı biçimde incelemektedir. 1945 sonrasındaki Sosyalist Rejim Dönemi'nde ise 1950-51 kitlesel göçleri, rejimin ideolojik baskıları ve mülkiyet haklarına yönelik müdahaleler ele alınmaktadır. Nihayet, kitabın en dikkat çekici bölümlerinden birini oluşturan Jivkov Dönemi ve Göç Süreci (1984-89) bölümünde isim değiştirme kampanyaları ile 1989 yılındaki Büyük Göç süreci, bir asırlık asimilasyon politikasının son ve en radikal aşaması olarak değerlendirilmektedir.

Kitap, Bulgaristan'daki Türk azınlığın haklarının Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Türkiye'si ile olan ikili ilişkilerden ve küresel siyasi konjonktürden bağımsız olmadığını ortaya koymaktadır. Yazarın kullandığı terminoloji (örneğin soykırım, tehcir ve asimilasyon), tarihsel belgelerle desteklenerek Balkan Türk tarihine ilişkin literatüre değerli katkılar sağlamaktadır.

Eser, siyasi tarihin yanı sıra uluslararası ilişkiler disiplinine de devletlerin “beka” ve “homojen ulus yaratma” çabalarının insani maliyetlerini ortaya koyarak katkıda bulunmaktadır. Özellikle Rodoplar'daki Pomaklara yönelik zorla Hristiyanlaştırma politikaları ve 1984-85 isim değiştirme kampanyaları gibi bölümler, ulus-devlet inşası sürecinin ne denli sert ve trajik uygulamalara dönüşebildiğini somut biçimde göstermektedir. Kitap, Soğuk Savaş'ın ideolojik perdesi altında bir halkın kimlik mücadelesini görünür kılmaktadır.

Yazarın soykırım, tehcir ve asimilasyon gibi kavramları duygusal bir anlatımdan ziyade tarihsel belgelerle destekleyerek kullanması dikkat çekicidir. Jivkov dönemi ve 1989 yılındaki Büyük Göç sürecine ilişkin analizler, asimilasyon politikalarının ulaştığı en ileri aşamayı göstermesi bakımından eserin en dikkat çekici bölümlerinden birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, eserin devlet politikalarına ve makro tarihsel süreçlere yoğunlaşırken göç mağdurlarının bireysel tanıklıklarına ve sözlü tarih anlatılarına daha fazla yer vermesi, çalışmanın insani boyutunu daha da güçlendirebilirdi. Ayrıca, göç edenlerin Türkiye'deki entegrasyon süreçlerinin sosyolojik boyutu tarihsel anlatının yanında daha ayrıntılı biçimde ele alınabilirdi.

Bu eser, yalnızca tarih araştırmacıları için değil, aynı zamanda Bulgaristan Türklerinin kolektif hafızasını ve kimlik mücadelesini derinlemesine anlamak isteyen her okur için önemli bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır. Kitabı inceleyen bir okuyucu, Balkan Türk tarihinin bir asrı aşkın trajik seyrine ilişkin bütüncül bir bakış açısı kazanırken, azınlık hakları ile devletlerin ulusal politikaları arasındaki hassas ve çoğu zaman çatışmalı dengenin nasıl şekillendiğini kavrama imkânı bulmaktadır. Öte yandan, bu çalışma göç olgusunun yalnızca fiziksel bir yer değiştirme olmadığını; aynı zamanda bir halkın varoluş mücadelesi ve kuşaklar boyunca süren

derin bir trajedinin sonucu olduğunu açık biçimde ortaya koyarak okuyucunun tarihsel bilincine çok boyutlu bir katkı sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu kitap Bulgaristan Türklerinin kolektif hafızasını ve maruz kaldıkları sistematik baskıların tarihsel kökenlerini anlamak isteyen akademisyenler, tarihçiler ve konuya ilgi duyan okurlar için temel bir başvuru kaynağı niteliğindedir. Kitap, göçü yalnızca fiziksel bir yer değiştirme olarak değil, zorlu bir varoluş mücadelesinin ve uzun soluklu bir trajedinin sonucu olarak okuyucuya sunmaktadır.